

Motion till riksdagen 2012/13:Sk351

av **Kajsa Lunderquist och Jonas Jacobsson**
Gjörtler (M)

Skärpta insatser mot illegal handel med tobak

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade insatser mot den illegala handeln med tobak.

Motivering

Illegal handel med tobak är en vanlig företeelse i Sverige. Enligt en undersökning gjord av Handelns utredningsinstitut (HUI) har den totala andelen obeskattade cigaretter som konsumeras i Sverige ökat med 25 procent mellan 2011 och 2012.¹ Det bör noteras att piratkopierade cigaretter inte inkluderats i undersökningen, varför andelen sannolikt är högre. Den totala marknaden av registrerade cigaretter i Sverige beräknas av HUI uppgå till någonstans mellan 11,2 till 14,5 procent av den totala marknaden.

De registrerade cigaretterna kommer in i landet på olika sätt. En del av dem köps av svenska turister på utlandsresa. Andra köps över internet och andra smugglas in i landet. Tullverket beslagtogs miljontals olagliga cigaretter varje år – under rekordåret 2010 beslagtogs man över 60 miljoner cigaretter.² Den totala skatteförlusten per år uppskattas av HUI till mellan 1,4 till 1,8 miljarder kronor per år. I pengar motsvarar detta till exempel regeringens hela satsning på det svenska rättsväsendet i årets budget. Den illegala handeln med förfalskade varor är den snabbast växande formen av grov organiserad brottslighet. OECD uppskattar värdet av varumärkesförfalskningen till motsvarande fem till sju procent av världshandeln. Enligt en rapport från Svensk Handel

¹ HUI Research, *Marknaden för obeskattade cigaretter*, 2012.

² Tullverket; Beslagsstatistik för hela landet 2010–2012.

Fel! Okänt namn på

omsätter den totala illegala handeln i Sverige cirka 15 miljarder kronor i konsumentledet. Den utgör därmed drygt två procent av detaljhandelns omsättning och en procent av Sveriges import.³

Illegal tobakshandel kostar inte bara staten miljarder i förlorade skatteintäkter, som hade kunnat användas till satsningar på statens kärnverksamheter. Den påverkar också företagen och – i förlängningen – jobben. I Sverige finns det i dag ungefär 6 000 butiker och bensinstationer av varierande storlek, som säljer tobaksprodukter.⁴ Dessa butiker har många anställda, ofta unga människor. Enligt Internationella handelskammaren har EU det senaste decenniet gått miste om 100 000 arbetstillfällen⁵ till följd av smuglingsverksamhet. De handlare som sköter sig och inte vill sälja olagliga produkter riskerar att förlora intäkter och på sikt kanske tvingas slå igen. Sverige är ett glesbefolkat land och många människor bor långt från närmaste butik. Små butiker och serviceställen står för mycket annat än bara inköp av tobak eller tidningar: Många har också matvaror, hygienprodukter, postservice – och utgör kanske också en av få kontakter med övriga samhället för människor. Att förlora det närmaste servicestället har stor effekt för många människor i deras vardagliga liv. När de olagliga produkterna tränger undan de lagliga riskerar konsumenterna också att få sämre och ibland hälsofarliga produkter. Kontrollen försvåras också och det blir lättare för minderåriga att få tag i produkter som endast får säljas till myndiga, som t ex tobak och alkohol.⁶ Det finns anledning att tro att den som är benägen att bryta mot lagen och sälja illegala produkter också är mer benägen att bryta mot andra lagar såsom åldersgränser.

Förslag – åtgärder

Det finns en rad effektiva åtgärder inom ett antal områden som är värda att överväga för att öka samhällets möjligheter att stävja tobakssmuggling och handel med obeskattad tobak, däribland åtgärder som förenklar den lagliga tobakshandeln. Genom att införa en skattemärkning av tobaksprodukter, som många andra europeiska länder redan har gjort, skulle man avsevärt kunna underlätta kontrollen av att skatt erlagts på ett korrekt sätt. Detta skulle göra kommunernas tillsyn av tobakshandeln enklare och mer tydlig. Det skulle också göra det enklare att göra kontroller vid gränsen. En annan väg att gå vore att införa fastprismärkning, så att produktens pris tydligt framgår på paketet. Det skulle försvåra möjligheterna att konkurrera med orimligt låga priser på paket som inte beskattats i Sverige.

Ytterligare ett sätt att underlätta legal handel med tobak är att införa ett licensieringssystem för tobakshandlare. I dag krävs inget direkt tillstånd från

³<http://www.svenskhandel.se/Nyheter-och-press/Pressmeddelanden/2012/Illegal-handel-med-lagliga-varor-omsatter-miljarder/>

⁴ Svensk Servicehandel & Fast Food; *The Swedish Model – Saving lives without killing retailers*; 2012.

⁵ Rikskriminalpolisen; RKP Rapport 2009:1 *Problembild 2011*.

⁶ Svensk Handel; *Illegal handel med "lagliga" varor*; 2012.

Fel! Okänt namn på

kommunen för att få sälja tobak, utan endast en anmälan. Ett omvänt system med en begäran om tillstånd från kommunen skulle vara tydligare och ytterligare understryka det ansvar en tobakshandlare har att t ex inte sälja obeskattade eller på annat sätt illegala produkter, samt att inte sälja tobak till underåriga.

Vidare bör åtgärder för att försvåra den olagliga tobakshandeln ses över. Kommuner har sedan 2010 möjlighet att utfärda försäljningsförbud till butiker som bryter mot tobakslagen. Det är ett viktigt verktyg för att hantera problemet med förekomsten av illegala varor. En tobaksbutik i Örebro har ålagts ett försäljningsförbud sedan kommunen vid en inspektion funnit nästan 3 000 cigarettpaket utan svensk varningstext i butiken. Fortsatta och fördjupade inspektioner av denna typ från kommunerna är positiva. Det skulle även kunna övervägas hur Folkhälsoinstitutet, i egenskap av tillsynsmyndighet, kan stödja kommunerna i tillsynen.

Tobakslagen förbjuder inte handlare att inneha cigaretter som inte har punktbeskattats i Sverige. Det är också svårt att vidta rättsliga åtgärder mot dessa handlare, eftersom det inte går att utesluta att illegala cigaretter som inte förvaras synligt i butiken är för privat konsumtion. Rimligheten i att en handlare innehar obeskattade cigaretter i sin butik kan starkt ifrågasättas. Det är inte acceptabelt att man ska kunna konkurrera med obeskattade produkter.

Cigarettsmuggling ska inte vara lönande för den organiserade brottsligheten. En möjlighet är därför att se över straffskalan för smuggling av tobak i syfte att minska incitamentet att begå smugglingsbrott. Tullverkets kontrollverksamhet är ytterligare en viktig del i arbetet med att komma till rätta med cigarettsmugglingen.

Ett annat problem är att i Sverige har människor generellt sett en hög acceptans för att köpa smugglade eller obeskattade varor. Den stora allmänhetens syn på piratkopiering som något socialt acceptabelt, sammankopplat med svårigheterna att få olika länders regeringar att ta itu med problemen, har gjort varumärkesförfalskning till en lönsam bransch med låg risk för de inblandade kriminella.⁷ OECD uppskattar värdet av varumärkesförfalskningen till motsvarande fem till sju procent av världshandeln.

Det är viktigt att vara öppen med konsekvenserna av piratkopiering – och att våga stå för de regler vi har. Förslag som underminerar varumärkesrätten genom att minska företagets möjligheter att använda sina varumärken på paketen (t.ex. s.k. neutrala paket) underlättar för den organiserade brottsligheten. Neutrala paket gör produkter lätta att kopiera och försvårar myndigheternas kontroller. Det är viktigt att Sverige arbetar aktivt för att skydda de immateriella rättigheterna och motverka förslag som urholkar dem.

Utvecklingen av illegal handel med tobak är ett växande och oroande problem. Mycket görs redan idag, men ytterligare åtgärder och insatser mot den illegala handeln bör övervägas.

⁷ Rikskriminalpolisen; RKP Rapport 2009:1 *Problembild 2011*.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 24 september 2012

Kajsa Lunderquist (M)

Jonas Jacobsson Gjörtler (M)